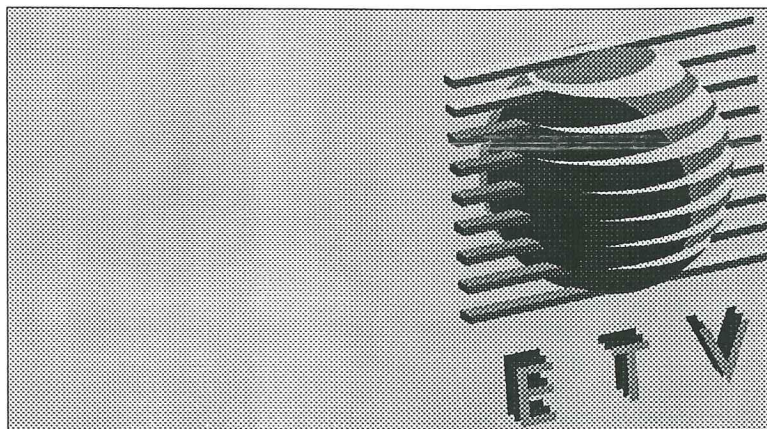

Head kolleegid!

Pakun teile tutvumiseks materjali, mille esitasin peadirektori konkursile. See koosneb kahest osast. Esimene osa on poleemiline materjal, milles diskuteerin levinud meediapoliitiliste seisukohtadega ja tavaarvamustega ETV kohta ning kaitsen neis küsimustes oma tõekspidamisi. Teises osas on ETV uuenduskava konspekt 1. 02. 1993. esitatud kujul.

Uuenduskavas ette nähtud muutuste tempo aeglustus selle aasta viimase 7-8 kuu jooksul. Ringhäälinguseaduse eelnõu, mida kevadsuvel Riigikogus arutati ning millest sõltus meie edasine tegevusruum ja -põhimõtted, muutus diskussiooni käigus korduvalt, kohati diametraalselt. Lõpptulemust oli kuni kolmanda lugemise lõpuni praktiliselt võimatu ette arvata ning see sundis

ETV-le peale äraootava hoiaku. Viimast kolme kuud iseloomustab Ringhäälingu Nõukogu käivitumine ja uue peadirektori valimise periood, mis arusaadavatel põhjustel ei soodustanud põhimõtteliste sammude astumist. Nüüd asume jälle intensiivselt tööle. Kaotatud aeg tuleb tasa teha, vigadest tuleb õppida, edasi peab liikuma nõudlikult ja otsustavalt. Riik peab pöörduma ETV poole näoga, samas peame enestelt ise märksa enam nõudma. Esitan teile olulisema tulevikuvisionist ja lähema aja muutuste kava novembri esimesel poolel.

Lugupidamise ja koostöösooviga

Hagi Šein

13. 10. 1994

Ringhäälingu Nõukogule, austusega

Vastavalt Ringhäälinguseaduse nõudele nimetate te lähitulevikus ETV uue peadirektori. Riigikogu poolt valitud ETV juhina pean oma kohuseks teha sellel rajajoonel kokkuvõtte 21 töökuu jooksul tehtust, anda hinnang ETV kui rahvustelevisiooni momendiseisule, juhtida tähelepanu tema tugevatele ja nõrkadele külgedele. Loodan, et Te ei pea liigseks, kui ma oma pikaajalistele televisioonipraktiku ja -teoreetiku kogemustele toetudes rõhutaksin allpool ka mõningaid olulisi momente, mida eelseisvate meediapoliitiliste otsuste ja valikute tegemisel võiks arvestada.

Adresseerin teksti ka kõigile oma kolleegidele Eesti Televisioonis.

I

Pean oma pöördumise alguses märkima kahte ETV peadirektori konkursil osalemisega seotud isiklikku asjaolu. Esiteks näeb Ringhäälinguseadus, ette uue peadirektori nimetamise ja seaduse astumise hetkel ametis oleva ETV juhi volituste lõppemise. Teatud keerukusi on ka konkursi teise põhitähtsuse täitmisega, sest praegune ETV arengukontseptsioon valmis poolteist aastat tagasi ning seda projekti on avalikult ja sihikindlalt ellu viidud. Pean seda põhjendatuks ja ETV-le sobivaks kontseptsiooniks ega pea vajalikuks põhimõtteliselt uut reformiprojekti esitada.

Mulle näib, et valitud tee - ETV reformi evolutsiooni teel - ei rahulda kärsituid. Toimuvat analüüsides pean tõdema, et tegelik toetus klassikalisele, rahvustelevisiooni avalik-õiguslikule mudelile, mida pean vajalikuks ehitada, pole Eestis leidnud tugevat toetust. On mingi turumajanduslik palavik, milles demokraatlik TV ja selle eesmärgid näivad ununevat. Mulle on selline rabelemine vastu võetamatu. Meediadiskussiooni jälgides olen sageli sunnitud kahtlema, kas kultuuri ja riigi huvid lähevad otsustamisel korda või ei. Üha vähem lootust on leida arusaamist ja lõdvendada ETV ümber kujundatavat negatsioonihaaret. Raske on leida tugipunkti, sest muutustepinges olevad inimesed toimivad sageli ebajärjekindlalt, enesekeskselt ja närviliselt. Põhimõtted ei pea ja väheses võib kindel olla. Motivatsioon selles olukorras vedada mõistetavalt ei kasva.

ETV reformimistöö on loomulikult pooleli. Tehtud on esimesed põhjalikumad sammud (viitan neile detailselt esituse käigus), mille tulemusel on ETV väga muutlikes oludes säilitanud loomingu- ja tootmistegavuse stabiilsuse, tõstnud programmi kvaliteeti ja saavutanud erinevate auditoriumigruppide poolehoiu. Olen veendunud, et väljatõotatud suuna jätkamine hoiab ETV-d pideval tõusuteel. On tekkinud kogemus, näen täpsemalt uuenduskava

tugevaid ja nõrku külgi. Juhtimismeeskond vajab tugevdamist, reformitempo peab tõusma. Samas on mitmete oluliste struktuursete, kaadrialaste ja finantsmajanduslike protsesside edasiviimise infrastruktuursete eelduste loomine alanud, kuid nad ei toimi veel kogutugevuses, on arendusstaadiumis. Keeruliste süsteemide muutmise on aeganõudev, eriti kui see toimub käigult, pideva tootmisprotsessi rütmi hoides ja võtmeressursside (peamiselt vaimsete) defitsiidis.

Kuna Riigikogu nimetas ETV juhi tema ametisoleku aega fikseerimata, kavandasin ETV reformi loogiliseks perioodiks 4 aastat - 1993-1996. Konkurss võib olukorda muuta. Pole siiski võimatu, et praegusest reformikontseptsioonist sobivamat konkursile ei esitata. Sel juhul olen nõus jätkama senistel põhimõtetel toimuva reformi realiseerimist järgneva kahe aasta jooksul. Reformikava täpsustamine ja nõudlikkuse tõstmise vajadus on seejuures selge ja paratamatu.

Samas olen alustanud valmistumist telemeediaalaseks teadus- ja koolitustööks. Tunnen hästi Eesti teleorganisatsioonides töötava kaadri professionaalset seisundit, mistõttu pean äärmiselt oluliseks teha otsustav samm telekommunikatsioonialase ja TV-erialase koolituse arendamiseks. Telekommunikatsiooni probleemid muutuvad infoühiskonna arenedes väga olulisteks ka paljudes muudes aspektides (haridus, tervishoid, määndžment, kultuur jms.). Tahaksin sellega siduda oma tegevuse tulevikus. Teen teile lähiajal ka vastavasisulise ettepaneku, mis sisaldab idee Ringhäälingu Koolituskeskuse (RKK) loomisest ETV ja ER poolt.

II

Tahan kohe rõhutada, et personaalsest probleemist on hoopis olulisemad muud valikud. Valikukohaks on tegelikult rahvusliku televisiooni arengustrateegia. Sellel, milline on ETV täna ja lähi-

tulevikus, on suur mõju kogu telemeediale Eestis ja see kohustab ka mind oma positsiooni selgelt välja ütleva.

PEAME LEIDMA OMA TEE

Valik on keeruline kahest peamisest aspektist. Esiteks seetõttu, et Euroopa audiovisuaalne maastik on kui lahinguväli. Kahtlusteta aktsioneeritavaid väliseid toetuspunkte ja analoogiaid praktiliselt pole. Olude ja võimaluste drastilise erinevuse tõttu Eestis ja Euroopas on suur osa euromudelitest (BBC *Producer's Choice*, Prantsuse ja Itaalia tugevnev turukapitalistlik meediamajandus, Soome YLE - MTV tasakaalumudel, ka USA meediaturu kompositsioon) ülevõtmiseks eba- või vähesobivad.

Lahinguvälja rindejooned Euroopas ja Eestis on ometigi selged. Ühel poolel on ratsionaalne uusliberaalne meediaturg ja meedia-tööstus, tema loosungiks RATIO - ODAVUS ja EFEKTIIVSUS, produktiks MASSIKAUP ja sihtsubjektiks TARBIJA. Tema vastas seisab sõltumatust taotlev, rahvuslike huvide ja riigikeskne, rahvuslikku identiteeti kanda püüdev, massikultuurilisele nivelleerimisele vastuhakkav avalik-õiguslik (VÄHEMUS)TELEVISIOONIKULTUUR. Tema loosungiks on OMAKULTUURI SÄILITAMINE JA ARENDAMINE TV vahendite kaudu, produktiks tasakaalustatud teleprogramm ja sihtsubjektiks RAHVAS. See mudel tugineb demokraatliku ajakirjanduse baaspõhimõtetele.

Kahjuks interpreteeritakse seda dualismi kui UUE ja VANA vastasseisu. Vanast püütakse teha meediasaurus, kelle väljasuremist peaks rõõmuhõisetega tervitama. Uut promoveeritakse kui ainust kõblikku ratsut võdukihutamiseks info- ja tarbimismisühiskonna superkiirteel, ratsut, kellele tasub kasumittoov panus teha.

Pilti ja hinnanguid ähmastab üha enam uute tehnoloogiate maruline tulek meediavalda, telekommunikatsiooni üha süvenev spetsialiseerumine ja tarbimise individualiseerumine, kanalite arvu satelliit-digitaalne plahvatus lähitulevikus. Need protsessid nõrgestavad justriiklikest, rahvuslikest ja kultuurihuvidest lähtuvate meediakontseptsioonide aluseid ning teevad prognoosi ja valiku eriti keerukaks. Erasektoril näib õnnestuvat tõestada, et riiklikud struktuurid jäävad ajale jalgu. Kardan, et see saab olema pyrrhose võit. Paraku on kultuurilembene Euroopa alati olnud väheke lihtsamelne ja tark tagantjärele. Kultuuris ei saa majanduslik efektiivsus olla ainus pühadus. Kultuuris sobib soovitatavate muutuste tähistamine terminiga "saneerimine" ainulaadselt kehvasti. Eesti häda on lisaks kõigele selles, et siin on korralik meediapoliitiline diskussioon veel pidamata. Kõvasti surudes (kui on mille nimel) võib peale ja läbi suruda mida tahes.

MEEDIAKAPITALISM EI SOBI

Meediakapitalismi poolehoidjaid on Eestis mitmeid. Olgu nime-tatud R. Langi seisukohtriiklike meediakanalite eksistentsi perversusest, Eesti liberaal-demokraatliku partei meediaalaseid vaateid (P. - E. Rummo, A. Veedla), ideed ETV allstruktuuride privatiseerimisest ja ETV kui loomingulise organisatsiooni likvideerimisest (K. Tarand), era- ja riigikanalite võrdsete võimaluste kontseptsioonid (kohustuste erinevust unustades!) jms. Kindlasti esitatakse sellele põhjale toetuvaid mudeleid ka eelseisva konkursi käigus.

Oleme neid alternatiive kaalunud nii praegust ETV arenguteed kavandades kui Ringhäälinguseaduse põhimõtete üle polemiseerides. Need seisukohad ei ole osutunud vastuvõetavaks, need pole meie arvates Eesti sotsiaalpoliitiliste ja sotsiaalkultuuriliste eesmärkide suhtes adekvaatsed ega taga momendil väikerahva identiteeti toetava meediakultuuri arengut.

Olen erameediate arengu, Eesti telekommunikatsioonimaastiku dualistliku kompositsiooni ja loomingut stimuleeriva konkurentsi poolt. Eesti olusid arvestades peab selleks saavutama tasakaalumudeli. See ei teki stiiliselt ja nõuab jõupingutusi. Koostöövõimalused on olemas. Olen valmis neid Ringhäälingu Nõukogule selgitatama.

ETV REFORMIMINE PEAB TOETUMA TÄPSELE TEABELE

Teine valikut raskendav aspekt seisneb selles, et nii erialastes, ajakirjanduslikes kui poliitilistes ringkondades puudub täpsem pilt ETV tegelikust seisundist ja selles toimivatest protsessidest. ETV ümber on palju emotsioone ja eelarvamusi, vassinguid ja erakanalite erapoolikut lobi. Objektiivsele analüüsile ja infole eelistatakse ETV puhul subjektiivseid seisukohti. Vähesed suudavad visandada

kogupilti ETV-st kui organisatsioonist või omavad ülevaadet kõigist ETV mitmekesise programmi aladest. Enamasti arvatakse, vähesed teavad. Nii kiputaksegi esitama keerukate asjade lihtsaid lahendusi, mis on tavaliselt valed. See raskendab arengutee üle otsustamist. Pakutakse efektseid analoogiaid muudest eluvaldkondadest, ennekõike majandusest, rahvusliku TV spetsiifikat ja kohta kultuuris arvestamata. Nii võib teha ka parandamatuid vigu. Halvimad neist on selliste protsesside käivitamine, milles ETV-d restruktureerides ja ratsionaliseerides ei võeta arvesse organisatsiooni tegevuse reaalseid välis- ja sisetingimusi, mis võib pärssida rahvustelevisiooni mudeli hoopis.

ETV peab olema demokraatia ja kultuuri instrument. Eestile tuleks väga kasuks, kui meie poliitiline ja loovintelligents võtaks oma rahvuslikku TV-d kui oma asja. Kahjuks kuuleb neilt sagedamini üldsõnalist näägutamist programmi kallal, mida enamasti pole nähtud. Samas ei ole viimasel ajal kuigi palju näiteid ETV kallal näägutavast rahvast.

EESTI TELEVISIOONI PEAB EHITAMA PROGRAMMI- JA TEGIJAKESKSELT LOOMINGULISE ORGANISMINA

Organisatsiooni struktuur, finantsstrateegia, töötajate arv ja rakendatuse vormid nagu toodangu produtseerimise viisidki peavad tulenema ETV tegevuse põhieesmärkidest. Rahvusliku TV püramiid seisab teleprogrammi looval organismil, selle funktsionaal- ja mitmekesisusel ja vaadete paljususel, ajakirjandusvabadusel, keelel, töö- ja mõttekaaslusel, loojatel. Idee odavast rahvustelevisioonist on müüt ja enesepettus, ETV juba on Euroopa odavaim televisioon.

Eratellijate, -tootjate ja -teenindajate konglomeraadis kaob kiirelt see, mille nimel on kokku tuldud. Turuloogikal on oma loogika. Turuloogiline rahvuslik TV ei seisa püsti, see ületab meie maksevõime, kaotades seejuures oma olulisimad atribuudid. Totaalsel täisturul kaob meie majanduslike võimaluste juures avalik-õiguslik produkt sootuks. Takka järgi haihtub materiaalne baas, mitmed olulised oskused.

Kui tahame, et jääks ellu idee kõrgkvaliteetsest omakultuurile tuginevast ja erinevatele vaatajagruppidele orienteeritud teleprogrammist ja soovime tagada selleks vajalikud tingimused, peame leidma midagi muud rafineeritud meediamajanduse asemele. Programmikeskne, detsentraliseeritud ja vastutustundlikult juhitud tegevuskeskkond, mis tugineb täpsele sisemisele finants-majanduslikule arvestusele ja loovust stimuleerivale toimetuskontseptsioonile on meie arvates praegu sobivaim aluspõhi Ringhäälinguseaduses konstitueeritud ETV väljaarendamiseks. Sellele on ka senine reformikontseptsioon rajatud.

ETV KOHUSTUS ON SÄILITADA LIIDRIROLL EESTI TELEMEEDIAS.

ETV üldkultuurilist aspekti peab rõhutama eriti. Väikesele riigile on väga oluline, et tema rahvuslik-riiklik teleorganisatsioon säiliks unikaalse organismina, mis suudab tulevikus (sisuliselt suudab juba praegu) luua väga mitmekesist audiovisuaalset produkti auditooriumi erinevate vajaduste katteks. Sellele lisandub ülioluline kohustus, mis erastruktuuridel puudub - taastoota TV-kultuuri ja TV-oskust. ETV peab olema garantiiks eesti telekommunikatsiooni ja meediakultuuri arengule.

Oodata omakauba küllust Eesti telemeediaturul oleks liialt optimistlik. Seetõttu oleks mõistlik hoiduda ETV muutmisest turusuhete subjektiks. Produtseerimissüsteem areneb meedia-teenuste turu tekkimise tempos ja majanduskasvu tingimustes loomulikumalt kui "suure hüppega". Selle turu võib tõepoolest ka kunstlikult tekitada ja üsna kiiresti - ETV struktuuride eraldamise ja privatiseerimise teel. Missiis juhtub? ETV kui ühtne loominguline organism kaob, kuid lõpptulemus on pigem vastupidine - monopoolses seisundis nõrgad privaatstruktuurid on sunnitud hinna üles krüvima ja suure osa teleprogrammi (ennekõike kultuuri-programmi) kadumine ja kvaliteedilangus on paratamatu. (Täna on alles nii Telefilm kui Teleteater ja nad peavad alles jääma, kui osutada näiteks vaid küsimuse ühele aspektile).

Väikese riigi TV-d ei saa käsitada vaid majandusagregaadina. Edukas majandamine ei saa olla TV tegemise põhjus. ETV põhimissioon on taastoota rahvuslikku, kultuurilist, humanitaarset identiteeti. Selle missiooni täitmise eest raha maksta pole teab kui

suur patt, seda enam, et tegu on ka Eesti jaoks naeruväärselt väikeste summadega. "Liiga kallis ETV" on kommertstegijate meeliskaastundelaulu motiiv teada põhjustel. Televisiooni, eriti miljonilise rahva televisiooni loomestruktuur ja loomeniidistik on õrnamad, kui tegelikult arvatakse. Oskus sünnib pikkamööda ja raskelt. Selles protsessis toimib surve halvasti, tõeline oskamine asendub kiiresti primitiivse käsitööga.

Olen sügavalt veendunud, nii paradoksaalne kui see ka ei näi — ETV missioonisuutlikus ja teovõime ei tulene hüppamisest maailma hullumeelsele meediakarussellile, vaid sellele hüppamata jätmisest. Kummalisel kombel peame me siin olema rohkem orient kui lääs, vähem tormama ja rohkem mõtlema, sest meile on ülioluline säilitada meie omapära ja individuaalsus, kultuuripüsisus. Põhjamaa rahvas ei ole showrahas. On kena soov saada osaks Euroopast, ent peab enesele aru andma, millistest Euroopast ja millisel viisil. Soov ja vabadus luua töötav lõppkokkuvõttes paremini kui sund. Seepärast eelistan evolutsiooni revolutsioonile. Oluline on tulemus. Igaühel on lihtsalt oma viis asju ajada. ETV-d peab tegema pieteedi- ja vastutustundega, et mitte öelda armastusega.

III

LAHMIVA KRIITIKA KRIITIKA

Pühendaksin veidi tähelepanu ETV kohta antavatele tüüphinnangutele. K. Tarandi poolt "Rahva Hääles" avaldatud programmilises artiklis "Eesti Televisioon. Kas saame osaks Euroopast?" on neid hoiakuid n. ö. täisbukett. Loomulikult on igas arvamuses oma tõetera, kuid organisatsioonile hinnangu andmiseks on avaldatud seisukohad liigemotsionaalsed ja pealiskaudsed. Avaldan need väited tsitaatidena ning lisan omapoolsed kommentaarid, sest K. Tarandi lausungid pakuvad võimaluse poleemilisel viisil selgitada ning rõhutada ETV tegevuse olulisi kontseptuaalseid suundi ja põhimõtteid.

Väide 1. "See, et ETV praegune olukord mitte kedagi ei rahulda, on ilmselge".

Efektne mittemidagi. Milline olukord, keda see ei rahulda ja kellele see on ilmselge? ETV on arengus. Igal tema tegevuse aspektil - tehnilisel, ajakirjanduslikul, loomingulisel, finants-majanduslikul, rahvusvahelisel, sotsiaalsel, professionaalsel, organisatsioonilisel jms. - on oma iseärasused ja seisund, igal seisundil oma tugevad ja nõrgad küljed. See keeruline masinavärk väljastab iga päev olemasolevatest eestikeelsetest teleprogrammidest vaeeldamatult kõige kvaliteetsemat. Kui lihtsameelne peab olema, et sellist ülihinnangut, hoolimatut jalalhoopi "kogu krempile korraga" tõsiselt võtta. Ja mida see omakorda ütleb hinnangu andjate kohta.

Väide 2. "Programm on ebakvaliteetne ja ei vasta Ringhäälinguseaduses ette nähtud nõuetele."

ETV programmil (kui kõnelda 2600-tunnisest aastaprogrammist tervikuna) on puhtalt avalik-õiguslik struktuur, erinevate programmelementide vahetõrge on täpselt ja teadlikult paika pandud, programm on erapooletu ja tasakaalustatud. Programmi erinevate osade tugevusest või nõrkusest peab kõnelema konkreetset. Info- ja sündmusprogramm, kultuuri- ja haridusprogramm, meelelahutusprogramm ja hankeprogramm kui suurt struktuursetel blokkidel on oma kontseptsioon ja põhimõtted nagu neis sisalduvatel allosadelgi (spordi-, sotsiaal-, vene-, laste-, noorte-, haridus-, erinevate kultuurialade, muusika-, teatri-, telefilmi-, religiooni- jm. programmidel). Usume oma häid külgi ja hädasidki (eriti programmi ajakirjandusliku osa probleeme) hästi teadvat. Probleeme on piisavalt, välja arvatud vastuolu Ringhäälinguseadusega.

Lisaks ei saa kuidagi mööda minna asjaolust, et ETV programm on kolmest kohalikust eraprogrammist, kaabel- ja satelliitpakkumistest ning Soome TV-st hoolimata kõige vaadatavam programm Eestis ja ületab auditooriumi ajajaotuses (54%) kõiki eelpoolnimetatuid ka kokku võetult. Seda olukorras, kus suurem osa ETV programmist töötab vähemusrühmadele, erakanalid aga enamasti vaid massiauditooriumi huvile.

Väide 3. "Töötajatelt ei saagi antud palgataseme juures kvaliteetset toodangut nõuda."

Petlik ühekülgus. Saab nõuda, on nõutud ja nõutakse. Veelgi enam - ETV töötajad nõuavad taset eneselt ka ise. Professionaalid ei saagi teisiti, kui kõigepealt iseendalt nõuda. Tõsi on see, et

andekaid tegijaid ei piisa ja tulemuslikum töö peaks olema kõrgemas hinnas. Samas puudub andetute ülemaksmisel igasugune mõte, raha andetust ei ravi.

Septembrikuust kehtestatud uued palgatingimused peavad aitama kindlamalt rakendada põhimõtet - kes on hea, saab ka paremini makstud, kes on kehv ja ei tule tööga toime, peab lahkuma. Kuupalgaline või riigiametnik ei ole siiski söimuseõnna ja "friilantsid" ei ole rohi kõigi hädade vastu. Avalik-õiguslik TV ei saa tugineda vaid vabakutselistele või eraomanikest teenidajatele. Töölepingud ja inimeste rakendusvõimalused peavad olema mitmekesised ja vastavad võimalused tuleb ka seadusega ette näha. Palgatase peab muidugi tõusma, töö eest loomulikult.

Väide 4. "Tuleb arvestada paremate tegijate pideva ära-vooluga konkureerivatesse telekanalitesse"

See on ilmne liialdus. Tõsi - mindud on - poliitikasse, eraettevõtlusesse, teistesse riigiametitesse. Inimestel on nüüd hoopis enam võimalusi end realiseerida. Kõige vähem on mindud aga erakanalitesse. Nii mõnedki läinutest on juba tagasi. Mõnele on antud kohakaasuluba, mõned kipuvad konkurendile töötama loatagi. Kahjuks on kutseeetikaga ka meil kehvasti. Aga head tegijad on jäänud. Ja pealegi - antud väite puhul peaks nimetama nimesid, siis oleks kergem otsustada, kas lahkunu puhul oli tegu parema, keskpärase või loominguliselt end ammandanud inimesega. Lõpuks võib lahkumiseks olla muidki põhjusi kui rahulolematust tööga või ETV-ga. Igal juhul on kustunud staaride lahkumine kergenduseks nii neile kui ETV-legi. Aga see on peen, valus ja iga töötaja puhul väga isiklik küsimus. ETV-s on toimumas paratamatu põlvkonnavahtetus.

Tähtis ja oluline, kohati imegi on aga see, et riigis, kus TV tehniliste ja loomingulistest töötajate süstemaatiline koolitus tegelikult kas puudub hoopis või eksisteerib esialgu väga tagasihoidlikul viisil, professionaalne TV siiski tegutseb. Ja lõpuks ei suudaks erateeväed, reklaami- ja videofirmadki midagi, kui neil ETV inimesi võtta ei oleks.

ETV teeb uute töötajate leidmiseks, kasvatamiseks, koolitamiseks, tegijate professionaalsuse tõstmiseks ja loomingutingimuste parandamiseks edaspidi veelgi tõsisemaid jõupingutusi.

Väide 5. "Tehnika uuendamine pole rahanappuse tõttu võimalik".

Tehnika uuendamine on kogu aeg olnud võimalik. Nii 1993. aastal, kui tehnikauuendusse läks suurem osa ETV omateenitud ressurssidest (reklaam, ajaleht, teenused), sest eelarvekate oli vaid 1/3 amortisatsioonist (sic! riigi vara!). Samuti 1994. aastal, mil tehnikauuendusse läheb suurim summa viimase 15 aasta jooksul (üle 7 miljoni krooni). Ka 1995. aastal, mil tehnikauuendusteks on plaanitud 10-13 miljonit krooni, sealhulgas Maailmapanga ja Euroopa Nõukogu abiprojektidest tulev raha. Mis pole olnud võimalik, on kogu stuudio kiire kompleksne põhimõtteline tehniline uuendamine (vanalt SECAM tehnikalt PAL-i ja analoogpõlvkonda ning sealt digitaalpõlvkonda). Ent see nõuab investeringuid suurusjärgus 5-10 miljonit dollarit. Seda raha ei ole ei riigil, erasektoril ega laenuks. (NB! ETV tehnilisse arengusse investeeriti suurelt viimati ENSV-s, aastanumber oli 1979 - 1980).

Kaasaegseid töövahendeid peaks muidugi olema rohkem. Ometi on selle ressursi puudujääk palju väiksem mõtlemisvahendite ja professionaalsuse puudujäägist. Viimase kahe aasta tehnilise arenguga oleksin enam rahul kui loomingulisega. Samal ajal jääb kehtima üks põhiülesannetest - rahvastelevisioon tuleb veel sellel sajandil tingimata täielikult tehniliselt rekonstrueerida.

Väide 6. "Tootmishooneid kasutatakse ebaefektiivselt. Ülisuuri kulutusi nõuab ETV valduses olev kinnisvara"

Probleem on tõsine ja poleemiline. Telemaja on suur ja väike ühekorraga. Infrastruktuuri jätkuks mitme programmi väljastamiseks. Stuudiokomplekse saaks kasutada märksa efektiivsemalt, kui neis enestes ja salvestuskompleksis oleks moodne tehnika. Tootmisbaas võimaldaks ka praeguse programmi suurendamist neljandiku võrra, milline ettepanek kajastus ka Ringhäälingu Nõukogu poolt aktsepteeritud 1995. aasta eelarves. Mitmete vajalike infrastruktuursete teenuste (töökodade) ja remondibaasi pidamine oma majas on esialgu lihtsalt odavam. Tootmisbaasi teenuste osutamine väljaspoole on olnud aktiivne, sissetulek märkimisväärne. Samas pole töötajate töö- ja olme-tingimused kuigi head.

Ühes olen veendunud - sellesse majja mahuks korralikult ära kaheprogrammiline rahvustelevisionistuudio. Selle poole tasuks pöördagi. Olgem peremehed ja vaadake tulevikku. Ning veel. Suhtun Telemajja kui kultuuriasutusse, mis on mõeldud loovaks teletegevuseks ega pole iial kavatsenudki vaba nurgakest rendida nagu turupatsit. Tas seisab vaas tühjas fuajees. See mõjub saate tegijatele paremini kui klaasi tagant kiiskava kõrget üüri maksva firma kontor.

Väide 7. "Administreeriv koosseis on üle paisutatud".

Võimalik, et võiks ka veidi vähem olla. Oleneb sellest, keda administreerivaks koosseisuks pidada. ETV-l on väga selge struktuur. Juhtimis- ja korraldamisfunktsiooni (tippjuhid, personalitöö, kooolitus, kantslei, ökonoomika, raamatupidamine, õigus, välissuhted) täidab ligi 45 töötajat ja see teeb umbes 5% koosseisust. Kümnekond neist ja enamik toimetuste ja osakondade juhtidest on tegelikult spetsialistid, kellel juhikohustust on nende loomingulise või praktilise erialase tööga kaasnev ülesanne. Iseasi on see, et administratiivse töö tase võiks olla kõrgem ja kõik juhid peaksid tööpoolset ka juhtima. Reformi jätkamise korral on selles valdkonnas vaja teha muutusi, vahetada nõrgad juhid, juhtimist deentraliseerides ja vastutust jagades tõsiselt tõsta töö intensiivsust ja nõudlikkust kõigil tasanditel.

Väide 8. "Tegelikud loojad on seatud sõltuvusse tehnika käsutajatest. Tehnika käsutajate sissetulek ei sõltu töö mahust ja kvaliteedist, kuna neid finantseeritakse otse tsentraalsest eelarvest".

Vastuolu on TV-le olemuslik ja esineb nii või teistsugusel kujul kõikjal. Sellel on kaks aspekti. Esiteks - nimetatud kahe poole suhe ja osalus teleloomingu toetub erinevale psühholoogilisele mentaalsusele, olulistele motivatsiooni-erinevustele (toimetaja-režissööri ja tehnika-operaatori-inseneri suhe saateloomesse on erinev). Selle probleemi leevendamine on võimalik. Tuleb tegelda koostöökultuuriga, toetada püsivaid loomingulis-tehnilisi meeskondi, õhutada suuremahulisi, pooli siduvaid projekte (toon näiteks Talve-TV). Eespool oli juba juttu ühtse loomeorganismi olulisusest, see tasakaalustab ka käsitatavat vastuolu. Tootjate-teenindajate süsteemis lööb see vastuolu aga kiiresti säravalt lõkkele. Eriti eraomanike puhul.

Teist aspekti käsitleb käsilolev ETV reform. See seisneb niisuguse finants-majandusliku arvestus- ja tegevussüsteemi loomises, kus tegelikud ressursid, n. ö. tootmisraha on programmi loojate käes. Reformi I etapp, mis samal ajal on ka samm ETV juhtimise deentraliseerimiseks, on juba peamises sooritatud ja üle 60-80% ressursidest on programmi juhtide käsutuses (töötasu, komandeerimis-, lavastus-, side-, materjali-, mitmesugused üüri ja teenuste kulud jms.). Oktoobrist antakse neile üle ka arvestuslik ressurss transpordikulude katteks). ETV-s tegutseb sisemise isemajandusarvestuse alusel juba praegu mitmeid alajaotusi - Uudiste TV, Telemaja, Tartu stuudio, ETV-Reklaam, analoogsed finantsrežiimis on praktiliselt ka Teleleht ja Telefilm. Töökogemus on näidanud selle idee positiivseid ja negatiivseid külgi ning edasised korrektsioonid on reformi jätkudes ka selles plaanis vajalikud.

Projekti teine pool peab käivituma 1995. aasta algul (ETV Nõukogu otsuse alusel on protsess siirdestaadiumis). Selleks oli planeeritud arvutibaasile rajatud operatiivse finants-majandusliku arvestussüsteemi käivitamine, kus tehniliste ja muude teenuste eest tasuvad programmi loovad alajaotused sedavõrd, kui võrdnad neid teenuseid tegelikult tellivad ja saavad. See on üks käimasoleva reformi võtmeküsimustest. Protsess optimiseerib ja karmistab ressurside kasutamist, tagab nn. programmitõhususe ja annab loomingujuhtidele võimaluse tegutseda ja otsustada nende vastutusele vastaval määral.

Muidugi sünnivad suured pinged sellestki, et tootmisvahendeid ei jätku. Siis on ikka kellelgi tunne, et üks pool ahistab teist.

Väide 9. "Probleeme tekitab praegu korraldamata ja ilma igasuguste arengu vajalike rahaliste võimalusteta telearhiiv".

Tegemist on ilmselt infopuudusega. Arhiivi on viimasel aastal pandud hulk raha. Leitud on noor juht. Jätkub kataloogide ja sisuinfo üleviimine arvutisse, nüüd juba moodsasse. Märkimisväärsel ressurss kulutatakse väärtarhiivi ümbersalvestamiseks 2-tollisel SECAMI-lt (sisuliselt on sellel kogu ETV arhiiv - 4500 linti) kaasaegsele pooletoollisele BETA-le. Tööarhiivi korrastamine nõuab tööpoolset suurt ja pidevat hoolt.

Väide 10. "ETV-s töötab liiga palju inimesi, kes liiga suurte kuludega teevad vähe ja kesist programmi".

Selle kvintessentseerimise kahest aspektist - programmi maksumusest ja programmi tasemest oli juba eespool juttu. Inimesi võib liiga palju või liiga vähe olla tööpoolset millegi suhtes, millestki tulenevalt - TV puhul programmi mahust, struktuurist ja kvaliteedist tulenevalt. Euroopa stuudioses saavutatakse programmi nõutav kvaliteet tasemel 1 - 1,5 tundi toodangut töötaja kohta aastas, seejuures moodsa tehnika ja keskeltläbi sajakordselt kõrgema programmi tunni kuluga. ETV-s on see arv 3,3 tundi, selles mõttes on meil üks efektiivsemad stuudioid Euroopas. Erastuudio te kulud ja töötajate arv pole avalik-õiguslike televisioonide omaga ei meil ega maailmas mõtet reservatsioonideta võrrelda - programmi struktuur, omasaadete iseloom, enamasti tase) on liiga erinevad.

Küsimust ei tohiks taandada sellele, mitmel inimesel on ETV-ga tähtjatu tööleping või mitu inimest sai selle programmi (saate) tegemise eest tasu. Oluline on see, mida teatud tasemega saate (programmi) tegemine maksma läks. Töös osalenud inimeste arv on derivaat, mitte eesmärk omaette, kuigi töötasu osa kulutuste struktuuris pidevalt kasvab (ETV -s on see madal - 27%).

ETV koosseisu tohib alandada piirini, kus see veel kindlalt tagab nõutud kvaliteedis avalik-õigusliku teleprogrammi loomise-tootmise. Ilmselt on see allpool praegust taset. Muutub töötajaskonna struktuur. Loomulikult tõuseb töö intensiivsus. Väheneb koosseisuliste töötajate arv. Suureneb ETV-ga erinevas lepingu - vahekorras olevate, vabakutseliste ja nn. sõltumatute tegijate hulk. Tekib suhte- ja lepinguvormide mitmekesisus. Areneb tootja (produktendi) süsteem. Reform on sellele suunatud.

Toimuv struktuurimuutus loovkaadri suurema osakaalu suunas (praegu ligikaudu 25%) tuleneb ennekõike kvaliteedinõuetest. Sedavõrd, kui võrd tehnika (5%) ja audiovisuaalsete teenuste pool (40%) moderniseerub, omandab ta uue struktuuri, mis lubab töökohti koondada. ETV töötab praegu kolmes lindiformaadis, kahes pildisüsteemis (SECAM, PAL) ja suure hulga amortiseerunud aparatuuriga, mis on üleminekuajale iseloomulik. Lühidalt - uus tehnika, vähem töötajaid - ei muud. Tõenäoliselt saab osa toimetustöö korraldamise ja infrastruktuurilistest abiteenustest (25%) mõne aja pärast odavamalt ka ETV väliselt. Seegi muudab koosseisuarvu.

Pea veelkord rõhutama, et minu valik on ETV kui ühtne loomeorganism ja toimetustelevision.

Kõigi eespool nimetatud probleemide lahendamiseks ei ole vaja totaalse vabakutselisuse ega totaalse privatiseerimise kava. Ei avalik-õigusliku televisiooni põhimõtete ega Ringhäälinguseaduse aspektist pole need vahendid praegu adekvaatsed. Ning veel - lammutades ei ehita midagi.

IV

ARVAMUS ÜHE AVALIKULT ESITATUD KAVATSUSE KOHTA PRIVATISEERIDA EESTI TELEVISIOON

Selline kava on esitatud juba eespool kommenteeritud hr. Tarandi artikli konstruktiivses osas alapealkirjaga "Eesti tee". Olen arvamusel, et esitatud skeem peegeldab laiemat grupi inimeste põhimõtteid ja kavatsusi, mille teostamisvõimalusi ka aktiivselt taotletakse. Hr. Tarandi skeem on mulle teadaolevatest ainus kaalukas alternatiiv käimasolevale reformile ETV-s.

SKEEM LIKVIDEERIB ETV KUI LOOMEORGANISATSIOONI

Plaanitava ETV ülesannete hulka ei kuulu:

- 1) saadete tootmine;
- 2) loomingulise töö korraldamine;
- 3) tehnika haldamine, tehnoloogilise kultuuri/oskuste/mõtte arendamine;
- 4) kinnisvara haldamine.

Sellega lõpetab ETV kui loomeorganisatsioon, Ringhäälinguseaduses fikseeritud avalik-õiguslik subjekt ja EBU liikmesnõudeid täitev organisatsioon oma tegevuse ja asendub autorite idee kohaselt 100 inimesest koosneva poliitilis-kultuurilise aparaadiga, määndžerkontoriga.

Tekib (tsiteerin) "hoopis teistlaadi riikliku tellimuse täitja", kelle funktsioonideks on artikli kohaselt:

- 1) saadete tellimine lepingute alusel eratootjalt;
- 2) saatekava koostamine;
- 3) programmi väljastamine;
- 4) operatiivse info edastamise garanteerimine;
- 5) rahvusvaheline suhtlemine;
- 6) arhiivi hoidmine;
- 7) ETV maine, traditsioonide ja kaubamärgi säilitamine.

Uuel ETV-l ei ole kuigi palju vara, enamik privatiseeritakse ning reformi käigus moodustatakse kaks eratootjate turgu - "loovate" eratootjate ja audiovisuaalsete/tehniliste erateenindajate turg. Süsteem baseerub lihtsal (turu)loogikal - "tootjatele tuleb ainult anda reaalselt raha ja võimalus osta turult endale saadete loomiseks vajalikke teenuseid".

Kirjeldataud eesmärgi saavutamiseks peavad autorid vastama vähemalt kolmele küsimusele:

- 1) kuidas finantseerida (st. kust saada raha lepinguteks ja kui palju, sest küsimus, kuidas luua ja korraldada loomeprotsessi ning tagada areng, langeb ära, see on erategijate mure);
- 2) kuidas vabaneda liigsetest (lisaks: mida teha nendega, kelle oskusi vajatakse, kuid kes ei soovi tegutseda erariskiga);
- 3) kuidas privatiseerida audiovisuaalsed ja muud teenindavad struktuurid (sealhulgas: kes ostaks ära vana ja amortiseerunud kraami, leiaks vahendid seda ülal pidada ning uuendada, mis pidurdaks seejuures teenushindade hüppelist kasvu, takistaks programmi mahu langust jms.)

PEAB MUUTMA SEADUST

Neljas küsimus on, kuidas ja millal võiks nende protsesside teostamisele asuda, sest mudeli käivitamine nõuab Ringhäälinguseaduse kardinaalset muutmist. Artikli autorid on selles osas optimistlikud: "Eelpool kirjeldatud tulemuseni oleks reformi kohese käivitamise korral võimalik jõuda juba 1996. eelarveaasta alguseks. Siis ei seisaks ETV kollektiiv (sic! selleks ajaks ju seda enam pole) probleemi ees, et soovitud rahasummast (mis sel aastal oli üle 110 miljoni) suudab riik eraldada vaid tubli kolmandiku".

Selguse huvides täpsustaksin viimast väidet - ETV taotles 1995. aastaks riigieelarvest 84 miljonit krooni. Seda kiireks arenguks, lisaks + 600 tundi eetrimahtu selleks lisatöökohti loomata. Eelarveprojekti jäi 63 miljonit krooni (2/3), seega veidi aeglasem areng. 1/3 lisab ETV sellele omateenitud tulude arvel kindlasti jälle veidi kiirem areng. Lõpuks, ETV eelarve on üsna komplitseeritud asi ja seda ulatuslikku dokumenti pole vähimatki mõtet arutada ühe numbri tasemel.

KAHTUSED SELLES, KAS EUROOPA APLODEERIKS

Eespool püstitatud küsimustele "kuidas seda teha?" saab artiklist mitmeid lihtsaid, selgeid, armsalt eksitavaid vastuseid. Käsitame vaid mõningaid olulisemaid. (Tsiteerin:)

"Finantseerimine tuleb muuta struktuurikesksest programmikeskseks".

Tuleb muidugi. See protsess juba toimub. Selle erinevusega, et "programmikesksust" ei ole mõistatud ainult produtsendi (produtsendiks olemisega on veel hulk probleeme!) ja eratootjakesksena. Seegi võimalus tuleb arvesse, ent ühena teiste seas. Praegu ETV-s juba toimivad isemajandamisarvestusel olevad tulemusüksused pole ju ka midagi muud kui programmikeskne strateegia. Oluline on see, et tähelepanu keskpunktis on saade ja selle looja.

(Tsiteerin:)

"See on karm tõsisasi, aga on ka selge, et ligi 900 töötajat ühe igeriku programmi tootmiseks on liig mis liig. (-) Ametiühinguliikumise nõrkuse tõttu on ülearuste koondamine ja vallandamine suhteliselt lihtne ja vähe kulusid nõudev. (-) ETV uus struktuur võimaldab riigiteenistujate hulka vähendada kuni 100 inimeseni, kes oleksid võimelised täitma praegu 900 vahel jagatud ülesannet."

Probleemi on juba eespool käsitatud. Ei maksa ennast petta - ei ole ametiühing nõrk, ei ole ka koondamine ega vallandamine lihtne, eriti kui see puudutab 500 - 700 inimest. Koondamiskulu on ligi 8 miljonit. Tõenäoliselt nii palju maksta ei tule, mingi osa nõustub koondamisrühata kohe eratootjaks hakkama. Kaod on paratamatud, ka heade tegijate seas. Tööd tuleb ostma hakata suure raha eest. Avalik-õigusliku programmimudeli kokkusaamine muutub enam kui raskeks.

Nüüd ka kõige olulisem samm - privatiseerimine. (Esitan artiklis öeldu kokkuvõtlikult, ent maksimaalselt tekstilähedaselt):

Praegusele tehnilisele personalile tuleb anda võimalus omada tootmisvahendeid ehk oma tehnikat. Konkursi korras, siduvate lepingute alusel, sümboolse hinna eest, müüakse valdav osa praegusest stuudiotehnikast enamasti oma töötajatele. Taolise privatiseerimise tulemusel moodustub arvestatav hulk väikefirmasid, mis konkureerivad omavahel ja teiste, juba eksisteerivate erafirmadega produtsentide poolt esitatavate tellimuste pärast. Tehnika uuendamine jääks siis samuti väikeste firmade endi õlgadele, kuid miski ei välista vajalikeks investeeringuteks tarvis mineva raha hankimist fondidest, pangalaenu võtmist, ehk ka riiklikku toetust.

Kommentaari on lühike - ma ei pea õigeks ega põhjendatuks jätta vastutust rahvusliku televisiooni tehnilise toimetuleku, veel enam tehnilise arengu eest nõrkade väikefirmade ja turu määra. Kõik sellise privatiseerimise (juhul, muidugi kui Ringhäälinguseadust muuta) muud aspektid ja tagajärjed tuleb arukas lugeja ise. Igal asjal on oma aeg.

(Tsiteerin:)

"Vastutustundetu oleks määrada suure ja uuele ETV struktuurile tarbetu hoonekompleksi haldamise ülesanne hoopis teist laadi riikliku tellimuse täitja kaela. Otstarbekas oleks mingi iseseisva majandusüksuse moodustamine, majavalitsus, mis tegeleks olemasoleva kinnisvara rentimisega nii ETV-le kui temast eralduvatele tootmisüksustele ning teises järjekorras ka muudele, kes hästi maksavad."

Autorite järjekindlust tuleb tunnustada, ent need on lõpuks vaid öied. Miks ka mitte, kui majavalitsus siis majavalitsus, õigem oleks telemajavalitsus.

(Ja lõpuks, tsiteerin:)

"Parem kui reformi teostavad inimesed on pärit väljaspoolt olemasolevat süsteemi, sest see annab neile vabamad käed võrreldes kaua süsteemi sees olnud inimestega, kelle pool elu on seotud selle maja ja nende inimestega. Raske on vanu kolleege lahti lasta ka siis, kui kõik saavad aru, et see samm õige oleks. (-) Meil on unikaalne võimalus "suure hüppe" sooritamiseks, sest erinevalt oma eeskujudest Läänes ei pea me siin tegelema tervikliku ja kinnistunud struktuuri lammutamisega, siinsed varem pudenevad ilma kõrvalise abita isegi laiali. Ja juba mõne aasta pärast peaksime me reformi õnnestumise korral seisma Euroopa ringhäälingute esirinnas nii kvaliteedilt kui tehnoloogialt".

Vabandan väikese iroonia pärast, aga lõpp on võimas. Tööpöolest, kaua ETV-s töötanud inimesed püüavad ETV-d arendada, aga mitte lõhkuda, sest nad lihtsalt ei jaga taolise toimimise ideed. ETV kui toimetustelevisiooni, kui loomeorganisatsiooni eest võitlemisest (arvan, et see on olulisim kaalukeel otsustamiseks, kas osaleda peadirektori valimistel või ei) võib loobuda alles siis, kui mõni eratelevisioonidest on arenenud selle määran, et suudab kanda kaasaegset TV-kultuuri. Esialgu on asi sellest veel kaugel.

Usun, et asjassepühendatud ja fantaasiat omava lugeja-kujutluspilt artiklis esitatud uuest Eesti Televisioonist on koos. Niisiis - senist ETV-d ei ole. Selle asemel on väike bürokraatia-aparaat, administratiiv - juriidiline vahekontor, kelle käes on maksumaksjate raha ja kes vahendab seda riigi tellimuse näol eratootjatele. Tulemus sõltub vaid sellest, kas ja kes on turul selle raha tahtjad ja millistel tingimustel on nad valmis seda raha vastu võtma. See oleks tööpöolest seniolematult tõsine teoreetilis-praktiline uuendus Euroopa avalik-õigusliku ringhäälingus. Saab näha, kas Euroopa tõuseb püsti ja aplodeerib.

V

PRAEGUSE ETV REFORMI MÄRKSONAD

Eespool on ETV praeguse tegevuse olulisemad põhimõtted ja suunad kirjeldatud. See võimaldab piirduda toimiva kontseptsiooni ja reformiprotsessi iseloomustamisel kokkuvõtliku märksõnastikuga.

Niisiis - ETV reformiga käivitati 1993. aasta kevadel ja arendati seejärel edasi järgmisi protsesse:

TELEPROGRAMMI ALAL:

1. Kehtestada programmikesksuse põhimõte, luua avalik-õiguslik programmimudel ja sellele vastav organisatsiooniskeem, tõsta

programmi ajakirjanduslikku ja režiilist taset.

2. Suurendada ETV programmi mahtu 2600-lt 3200 tunnini, samuti suurendada omatoodangu osakaalu programmis. Järgida programmi erapooletuse ja tasakaalu printsiipe ning erinevate vaatajagruppide huve, hoida vähemalt 50% taset auditooriumi ajajaotuses.

3. Rakendada projektjuhtimist, teostada suuri, ülestuudiolisi programmiprojekte.

4. Luua regionaalstuudiod ja piirkondlikud teleprogrammid (Lõunakanal, Tallinna saade, Kohtla-Järve stuudio ja Virumaa programm, saarte programm).

5. Orienteeruda koostööle Eesti eratootjatega, soodustada eesti videotodangu mahu kasvu ja audiovisuaalsete teenuste turu teket.

6. Alustada teise rahvusliku teleprogrammi ettevalmistamist ETV hoonete, kaadri ja infrastruktuuri baasil, arendada selleks koostööd kõigi Eesti meediaorganisatsioonidega.

ORGANISATSIOONI ÜLESEHITUSE JA JUHTIMISE

ALAL:

7. Säilitada turumajandusliku konkurentsi tingimustes ETV kui ühtne loominguine organism.

8. Detsentraliseerida juhtimine, vastutus, ressursid.

9. Luua isemajandamisarvestusel toimivad struktuurid.

10. Rekonstrueerida ja moderniseerida ETV tehnika.

11. Luua arvutibaas ETV siseorganisatsioonilise töö juhtimiseks.

12. Luua arvutivõrgul toimiv operatiivne tootmise, finantsmajandusliku arvestuse ja analüüsi süsteem, kehtestada teenuste hinnad.

13. Loobuda RTV reklaamimonopolist ja luua oma reklaamihanke grupp ETV-Reklaam.

14. Suurendada ETV majandustegevuse tulu.

KAADRI JA KOOSSEISU ALAL:

15. Tagada loovtöökeskus.

16. Tõsta töö intensiivsust, tootmisdiscipliini, muuta palgatingimusi.

17. Muuta koosseis optimaalseks, teisendada töökohtade struktuur tulenevalt programmiülesannetest ja saadetele esitatavatest kvaliteedinõuetest.

18. Luua ja laiendada koduse- ja rahvusvahelise koolitus- ja täiendõppe võimalusi, toime tulla põlvkonnavahetuse probleemidega.

19. Saavutada reformi mentaalne aktsepteerimine valdava osa töötajate poolt.

MUUD ALAD:

20. Liituda EBU struktuuride ja infovõrguga.

21. Tagada ETV juriidilis-õigusliku tegevuse korrektsus.

22. Otsustavalt kasutada ETV infrastruktuuri.

23. Parandada ETV-sisest infolevi, asutada siseajaleht, tõsta ETV üldsussuhete alase töö taset.

VI

ETV tippjuhitöö on kestnud veidi vähem kui kaks aastat. Oli suur au ja vastutus saada esimeseks avalikult valitud ETV peadirektoriks. Olen püüdnud anda oma parima.

Meie meeskond võib paljuga tehtust rahule jääda ja ma olen oma kolleegidele tänulik. ETV tuli läbi väga keerukast ajast. Me saime hakkama tagasihoidlike finantsidega. Me võitsime tagasi ja hoiame reklaamiturgu. Meie programmi vaadatakse, palju enam kui teiste oma. ETV maine rahva hulgas pole halb. Me ei ole poliitilised tuulelipud. Me suutsime võidelda avalik-õigusliku televisiooni printsiipide kehtestamise eest Ringhäälinguseaduses. Me oleme loonud püsiva sideme oma professionaalorganisatsiooniga Euroopas. Me algasime regionaaltelevisiooni ja ehitame omahangitud vahenditega uut stuudiot Virumaal. Meil on palju häid ja korralikke tegijaid. Me oleme ette valmistanud ETV 40. hooaja programmi ja see tuleb aegade tugevaim. Meil on uuenduskava, me oleme arenguteel, millest võib edasi minna.

Palun käsitada käesolevat teksti konkursis osalemise avaldusena kandideerimiseks ETV peadirektori kohale kaheks aastaks ja minu programmilise seisukohana. Lisan, nagu lubatud, ETV UUENDUSKAVA (1993), mida praegu realiseerin.

Austuse ja lugupidamisega

Hagi Šein

Tallinn, 15. septembril 1994. aastal

ETV UUENDUSKAVA

Esitatud 1. veebruaril 1993. aastal

Austatud kollegid!

Palusin Teid täna siia, et täita kuus nädalat tagasi, ametisseastumisele järgnenud päevil antud lubadus esitada 1. veebruaril ETV uuenduskava. Reformiprogramm on põhimõtteliselt valmis. Täna saab suhteliselt väikese rühmaga tehtud töö teatavaks paljudele ning avaneb võimalus täpsustusteks ja arvamuste kooskõlastamiseks.

Iga programm on teataval määral ideaalmudel ja igas programmis on teatud annus paatost. Iga programm tegeleb mõistetega, põhimõtetega, struktuuride ja suhete kirjeldamisega, mis võib pakkuda vähe huvi. Ma ei tahaks valmistada pettumust neile, kes tahavad peamiselt kuulda seda, millele võiksid nad ETV-s loota. Vastusevariandid on esituse lõpus olemas, sedavõrd kuivõrd protsessid prognoositavad on. Enne peab ära kuulama kõik muu.

Loogiline ja paratamatu on, et see, kuidas igaühel siin ETV-s edaspidi läheb, on üha enam igaühe enese teha.

Infoleht 9.35 on üle kuu püüdnud pidevalt kõigile huvilistele teatavaks teha, mis meie majas sünnib, milles on probleemid, mis on otsustatud ja mida kavatakse. Täna ilmus ETV ajalehe "Telekraat" esimene number. Pean erakordselt oluliseks rajada ETV uuendus kõigi töötajate maksimaalsele informeeritusele ja tagan selleks vajalikud tingimused. ETV ei saa astuda arenguteele, mida käiakse käsu korras ettekirjutuste alusel. Edu pant peab olema muus. Me teeme ETV-d koos, meeskonnana, loomegruppina, ka formaalsetes ühendustes, oleme keerulistes loomingu, koostöö- ja teenindussuhetes. Kuid sellest ei piisa, et igaüks tunnetab ainult oma töö, iseenese või konkreetse saate eesmärke. Organisatsioon peab toimima nii, et kõik teavad, mõistavad ja parimal juhul ka jagavad kogu süsteemi eesmärke ja mõtet.

Organisatsiooni juhina pean olema veendunud, et valitav arengustrateegia on parim ja et me teame selle võit. Ma ei taha kedagi petta ega pakkuda keerukas olukorras lihtsaid lahendusi, mis peagi osutuvad kõlbmatuteks, või anda lubadusi, millel pole katet. Selleks, et vigu vältida, peame põhjalikult analüüsima ETV olukorda.

ETV seis on tegelikult keerulisem ja selgusetum, kui ma ametisse astumisel oletada võisin. Ma ei ütle seda selleks, et muljet avaldada. Olen nimelt veendunud, et ETV ette kerkinud küsimused on muutunud eksistentsiaalseteks — jutt ei käi rohkem ega vähem kui meie senistele kujutlustele vastava rahvustelevisiooni edasise eksisteerimise võimalusest, õigemini, mul on tõsine põhjus kahelda nende võimaluste iseenesestmõistetavuses.

Meie ees on Euroopa avalik-õiguslike rahvustelevisioonide praktika. Kolmekümne aastaga, tänu garanteeritud litsentsimaksudele, üha kasvavast majanduslikust jõukusest sündinud reklaamirahale ja riigi toetusele, suutis enamik stuudiost end kapitaalselt rasva süüa ja bürokratiseeruda. Ei lugenud siin suurt midagi üha kallinev teletehnika, ülejõu ei käinud ei oma ega ka ostuprogrammide kõrged hinnad, publik maksis. See segamatu rahu kestis hetkeni, mil kümmekond aastat tagasi algas eratelevisioonide kiire areng. Viimased on osutunud efektiivseteks, majanduslikult edukateks, ka auditooriumit köitvateks, tekkinud on turg. Rahvustelevisioonide kõigutamatud alustalad on lõõnud vankuma, käes on kriis. Selle kriisi nimi on konkurents, selle konkurentsi tulemused on ette aimatavad. Juba täna ei saa vana maailma telesaurused jätkata vanaviisi, et ellu jääda, peavad rahvuslikud telejaamad otsima uusi arenguid.

Mida peaksime sellest järeldama meie, kes me seni

oleme targu arvanud, et teeme, veidi kiiremini, aga teeme siiski järele eurotelevisiooni häirimatu arengutee.

Olgem ausad - meil ei ole selleks enam võimalusi, tingimused on muutunud, enne kui taibata jõuame, oleme üks konkureerivaist kanaleist mitte kõige parema stardi-positiooniga. Seega - ja see on edasise arengustrateegia valikul otsustav - **meie tee ei saa olla eurotelevisiooni ajaloolise arengu järeltund, vaid uus, tänasest reaalsusest lähtuv valik.** Vana rada tallata ei ole võimalik — see tuleneb nii majanduslikest teguritest kui ka tõsiasjast, et varsti ei ole me enam eestikeelses teleetris üksi.

Milline on Eesti Televisiooni tee meile nüüd juba hästi tuntud kahe alternatiivse suuna vahel - ülalpeetava riigiteleviseiooni ja elu eest võitleva erateleviseiooni vahel ja kas üldse ongi olemas kolmandat või kolme võimalust - see tuleb tabada, see on tänaste arutluste ja kontseptsioonide ehitamise nurgakivi. Väidan, et see tee on olemas.

Tuleb öelda üks traditsiooniline lause - Eesti olud on erilised. Rahuliku kõnni asemel tuleb joosta, koostöö kipub sageli vägisi asenduma võitlusega, poliitilist närveldamist on raske asendada professionaalsete aruteluga, tagatipuks jääb puudu armastusest ja sallivusest. Nimelt pole Eesti riik oma televisioonisüsteemi arenguteed veel selgitama asunud. TV ja raadio seadus on veel kirjutamata. Võib oletada, et selle seaduseelnõu arutamisel kujuneb 1993. aasta dramaatilisem etteaste Riigikogus. **(NB! Ringhäälinguseadus võeti vastu alles 1994. aasta mais.)** Meenutagem katset luua haldusnõukogu. Aga teleraadioseadusega tuleb lahendada palju keerukamad küsimused - kanalite kasutamise kord, litsentside eraldamise põhimõtted, küsimus riiklikest, era- ja kommerts-televisioonidest, väliskapitali osalusest Eesti uues teleraadio- korralduses, venekeelsete telekanalite tulevik, rekaami-probleemid, saatjate haldamise ja kuuluvuse küsimused, keerukad finantseerimisprobleemid, muuhulgas otsustada ka küsimus litsentsimaksu sisseseadmisest. Neist otsustest sõltub otseselt ETV, riigiteleviseiooni tulevik ja käekäik.

Kaldun arvama, et mingeid eriti soodsaid olusid meile need otsused ei too, ma ei näe selleks riigil võimalusigi olevat. Meil ei ole põhjust oodata, peame ise aktiivselt tegutsema.

Analüüsige hetkeseisu ja te mõistate, et muud teed pole. Täna on riik konkreetsetest majandusoludest, aga ka põhimõtetest lähtuvalt ühe olulistest valikutest juba teinud.

Üvenegem hetkeks meie selle aasta riigieelarvelise assigneeringu numbrisse 18.078 miljonit krooni. 12-gajagades on seda 1,5 miljonit kuus. Praeguse koosseisu ja väga madala palgataseme juures kulub töötasuks ja maksudeks ikkagi miljon krooni kuus, ligi 350.000 krooni tuleb tasuda Telekomile saatjate, KSV-le sideliinide ja "Eesti Energiale" soojuse eest. Kõigeks muuks - aga see muu on tehnika, tootmise ja TV elutalituse kindlustamine, jääb 150 000 eelarvekrooni kuus ja ei pea olema plaaniosakonna juhataja, et mõista, mida see ETV-le tähendab.

Kasutada on meie oma tulud - reklaamist, telelehest, teenustest, aga nendega läbib vaevalt-vaevalt augud miinimumini kahandatud kuludes. Kahe aastaga oleme vähendanud ETV programmi kogumahtu 2000 tunni võrra; selle aasta plaanitud mahuga 2380 tundi oleme tagasi 1965. aastast, originaalmahuga seitsmekümnendates. Te näete, et tegelikult ei jätku vahendeid ka sellise programmi tegemiseks, seda enam organisatsiooni nõuetekohaseks arendamiseks, palgatõusust rääkimata. Meie rahakotiga tuleks teha saateid veel 600-800 tundi vähem ja 40 % väiksema töötajate arvuga kui täna. Raha jätkuks sel juhtumil nii mõnekski asjaks, normaalsed palgad kaasa arvatud, aga see ei oleks enam meie taotlustele vastav ETV ega ka rahvuslik televisiooni-studio. Ning paraku, nagu ütlevad venelased - püha koht ei seisa tühi - sinna, kust lahkub ETV, tulevad asemele era-

struktuurid, olen juba viidanud sellele paratamatule loogikale. Edasi pole teil raske juba ise mõelda.

Niisugune on ratsionaalse analüüsi tulemus. Ma ei arva, et tegelikult lubaks prognoosida midagi oluliselt erinevat sellest, mida äsja kirjeldasin. Loomulikult esitab ETV juhtkond valitsusele ja Riigikogule põhjaliku ülevaate oma finants-majanduslikust olukorrast. Nüüd juba peale eelarve kinnitamist, sest senised kaks mahukat dokumenti, mis Toompeale saatsin, ei andnud soovitud tulemust. ETV eelarvet ei suurendatud.

Vana arenguloogika kipub vägisi umbteeks ja ma ei tahaks seda ETV-ga enam käia. Pean seda lootusetuks, sest passiivne jätk senisel rajal ähvardab rahvustelevisiooni kõigest hoolimata kadumisega - üha väiksem maht, üha vähem töötajaid, üha kulukam televisioon, mille eest keegi maksta ei suuda ega tahagi. Selline on reaalsus, praeguse seisuga paratamatus. Aga seda saab ja tuleb muuta, asutuda uuele stardijoonel aktiivse arengustrateegia läbi, mis võimaldab üles ehitada uue Eesti Televisiooni, sellise, mis jääb ja suudab ja mis on parim. Me peame sellega toime tulema, mis muud valikut meil ongi, ning ega me muud valikut soovigi.

Teen siinkohal vahelokkuvõtte, sest olen juba nimetanud mitmeid olulisi eesmärke, mille realiseerimise vahendiks täna pakutav uuenduskava, ETV reformi projekt ongi.

Niisiis:

- ETV suudab säilitada rahvustelevisiooni;
- ETV leiab uue arengumudeli positiivsete lahenduste kaudu, muutumata seejuures kommertsteleviseiooniks;
- ETV säilitab optimaalse arvu töökohti;
- ETV rakendab kõik senised tuluallikad, ent loob kiiresti võimalused uute efektiivsete majandamisvormide tekkeks;
- ETV juurutab oma organisatsioonis sellised töötamise vormid ja viisid ning töösse suhtumise, kus igaühel on vabadus ja võimalus efektiivselt toimida, aga samuti kohustus vastutada, kus **igauks teab, mida teeb, ja teeb, mida peab;**
- ETV muutub avatud teleorganisatsiooniks, ta loob võimalused loominguliseks konkurentsiorganisatsiooni sees, ta on avatud Eesti teleorganisatsioonidele, sõltumatutele tegijatele, kõigile andekatele koostöösoovijatele;
- ETV rajab oma arengustrateegia kasvavat eetrikonrentsi arvestades ning seab oma eesmärgiks osaleda selles maineka ja tugeva teleorganisatsioonina;

SUHETE MUUTMINE

Nende eesmärkide realiseerimine on mõeldav vaid ETV siseste suhete muutmise ja muutumise, uuendamise ja uuenemise teel, millele ongi asetatud kogu uuenduskava põhirõhk. **Rõhutan mõlemat sõnapaari osa - muutmine ja muutumine, et tähistada reformide kaht võimalikku suunda - reformi ülalt alla ja reformi alt üles. Reformiprojekt näeb ette mõlema suuna aktualiseerimist, et järgneva arutluse käigus selguks, milleks ja kui radikaalseteks sammudeks me tegelikult valmis oleme.**

Reformi kahe suuna kirjeldus järgneb allpool, siinkohal rõhutan aga järgmist - suhete, s.o. organisatsiooni toimimise põhimõtete, juhtimis-, majandamis- ja tootmismisvormide muutmiseks ja muutumiseks on praegu kehtiv ETV struktuur ebamugav ja takistav tegur. Seetõttu teen ettepaneku reformi esimeses etapis 1. märtsist üle minna uuele ETV struktuurile, mille põhjenduse teile esitan. Pean eluliselt oluliseks reformi alustamiseks ümber rivistuda uuele stardijoonel, mida uus struktuur enesest sisuliselt kujutab. See ei ole eesmärk omaette, vaid alus, millelt uute suhete kujunemine üldse võimalikuks osutub.

Enne veel mõned täpsustused eesmärkides.

Pärast viimast EBU seminari Suurupis jätkas väike grupp ETV töötajaid arutelusid ETV arenguküsimuste üle. See arendusgrupp fikseeris momendi visiooni ETV-st, mis andis alust edasisele arenduskava väljatöötamisele. See visioon on fikseeritud järgmiselt:

UUS VISIOON ETV-st

Oleme televisioon. Seepärast on meie peamine eesmärk pakkuda ratsionaalset ja emotsionaalset teavet massi-auditooriumile ja selle väiksematele rühmadele. Meie programm peab olema piisavalt mitmekesine, et temast huvituks võimalikult palju Eesti inimesi. ETV-s peavad töötama need, kes oskavad kasutada TV loominguks vajalikke materjale ja töövahendeid ning kes teavad, mida nad oma töötulemusega - saadete ja teleprogrammiga - vaatajale ütlevad. Need inimesed on professionaalid. Nende oskused, ettevalmistus ja motivatsioon lubab ETV loomingulisel, organisatsioonilisel, tehnilisel ja majanduslikul arengul kaasas käia ajaga ja maailmatasemega.

Visioon konkretiseerub järgmiselt:

- * ETV on rahvusliku eneseteadvuse kandja, ta kõneleb vaatajaga tema emakeeles;

- * ETV on Eesti vaatajaga ühel lainel püsiv TV, kanal, mis aitab üle saada rahvuslikust alaväärsuskompleksist, tugevdab rahvuslikku eneseväärikust;

- * ETV on usaldusväärse ja ümbritseva elu mõistmiseks vajaliku teabe vahendaja, ühiskonna probleeme teadvustav ja lahendusi otsiv televisioon, sotsiaalne ja poliitiline mõjur, mis on aktsepteeritud nii Eesti ühiskonna kui riigivõimu poolt;

- * ETV on avatud vaatajate huvidele ja ootustele, samas aga hoolitseb inimeste vaimse ja emotsionaalse maailmapildi eest;

- * ETV on avatud maailmale ja selles elavate rahvaste kultuuridele;

- * ETV kui organisatsioon ja kollektiiv teadvustab endale oma eesmärgi, ülesandeid, tegevuse strateegiat ning tegutseb ühiselt nende nimel;

- * ETV on majanduslikult ja organisatsiooniliselt terve ja hästijuhitud TV.

Eelnevalt kirjeldatud eesmärkidele ja visioonile tuginedes sõnastan esitatava uuenduskava põhitootluse:

- ETV uuenduskava põhiliseks siseorganisatsiooniliseks eesmärgiks on uute loominguliste ja tootmissuhete areng, ETV muutmine loomingu ja loojakeskseks organisatsiooniks.

See tähendab, et

- * ETV kogu siseorganisatsiooniline tegevus ja tähelepanu koondub meie peamise objekti - saate loomise ja selle loojate ümber;

- * ETV toetab professionaalsust, loob tingimused kõrgetasemeliseks loominguliseks tööks;

- * ETV saavutab konkurentsivõimelise palga- ja moraalse stimuleerimise taseme ning tagab oma organisatsiooni kõrge maine;

- * ETV asetab põhipanuse ETV-s töötavatele inimestele, investeerides töötajate arengusse kui esmajärgulisse ressursi;

- * ETV toetub detsentraliseeritud juhtimismudelile, iseregulatiivsele arenguloogikale, mille märksõnad on aktiivsus, otstarbekus ja avatus.

REFORMI TOETAV STRUKTUUR

Uue struktuuri kavand on teie ees (vt. skeem lk. 9):

Skeem on rajatud loogilistele sidemetele, funktsionaalsele täpsusele ja orienteeritud eesmärgitäitmisele. Kolm voogu - MÕTE, TEGU, TUGI - seovad 2 programmi loovat süsteemi

1) programmiallikad + toimetused ning

2) teostavad + tootvad + teenindavad struktuurid kolmandaga - toega - maja üldist toimimist ja elutalitust tagavate süsteemidega - selles skeemis liidetakse kokku 2 maja, televisioon ja tehnika, liidetakse ühise eesmärgi nimel nii tegelikult kui mentaalselt;

- selle skeemi põhjal hakkab kujunema ühtne tehnoloogia, mis seob nii toimetused kui tootmisstruktuurid loovasse tervikusse;

- siin on lahtiühendatud liigsuured, bürokratiseerunud ja halvasti toimivad moodustised ja kokku ühendatud see, mis loogiliselt ja funktsionaalselt kokku käib; kokkuvõtteid juhtimise vahetasemete arvelt on märgatav;

- uus struktuur loob uued subjektid, kes teavad täpselt oma funktsioone ja eesmärgi, selle alusel saame ETV koosseisu optimeerida, teha vajalikud koondamised, aga ka tööle võtta uued inimesed;

- siin on kollegiaalsete organite funktsioonid täpselt jaotatud. Juhtkond juhib. Programminõukogu tegeleb stuudio loominguliste projektide ja programmiga. Tehnikanõukogu tegeleb tehnopoliitikaga. Tootmisnõupidamine, liitunud kokku kõik loovad ja teostavad süsteemid, allutab kogu tegevuse ühisele kaug-, eel- ja lähiplaneerimisele;

- igaüks teeb ainult seda, mida ta peab tegema ja ei tee teiste tegemata tööd;

- ETV ei ole enam hierarhiselt üles ehitatud ületsentraliseeritud organisatsioon

- selles süteemis on võimalik uute organisatsiooniliste, õiguslike ja majanduslike suhete tekkimine teleprogrammi tegemises osalevate loominguliste ja tehniliste töötajate, loomeühenduste, produtsendigruppide, kõigi saadete tegemisel koostöö- ja teenindussuhetes olevate subjektide vahel;

- sellest skeemist algab skeemi enese loov teisenemine.

Kui see skeem osutub vastuvõetavaks, teen pakkumised uute ametikohtade täitmiseks, ka konkursi korras.

Ja nüüd uutest suhetest, viisidest ja vormidest, milleni jõudmine on muutuste peamine taotlus ja mis seostub organisatsiooni kõige olulisemate eesmärkide realiseerimisega. Saan anda siin ainult kõige üldisema kirjelduse, sest objekt on keerukas. ETV uues struktuuris on juhtimis-spetsialistidest koosneva reformi tugigrupi kohustuseks selle küsimusterangi detailsem läbitöötamine. Suhete reform on pikaajalisem, selleks on võimalik rakendada erinevaid strateegiaid. Peame pidama veel mitmeid arutlusi, seminare ja töökoosolekuid, et suhete muutmiseks valmis olla. Ent põhimõttelised pakkumised saab teha juba täna ja need kuuluvad orgaaniliselt esitatava uuenduskava juurde.

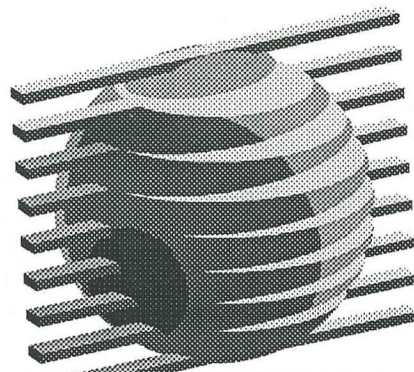
REFORM ÜLALT

Niisiis, pärast üleminekut uuele struktuurile käivituvad kahesugused lahendid. Neist esimene on eespool nimetatud reform ülalt ehk sisemise isemajandamise mudel, milles sisalduvad ka paljukõneldud produtsentide süsteemi elemendid.

Sisemist isemajandamist saab rakendada spetsiaalsete töölepingutega üksikisikutele, loomingulistele gruppidele, produtsendigruppidele, *teamidele*, kuidas iganes neid nimetada - tulemusüksustele, kes mittejuriidiliste isikutena võtavad kohustuse teostada saadet, sarja, programmiosa või osutada teatud (näiteks audiovisuaalset) teenust. Selle suuna väljaarendamist peab toetama siseorganisatsiooniline hinnakujundus ning tootmiseelavete koostamise meetodika, samuti nii tooteühikute kui tootmisüksuste ressursikasutuse, arvestuse ja analüüsi süsteemi (loomulikult arvutitele rajatud) kiire juurutamine. Loogiliselt võttes peaks produtsendirühmadel olema subkontod ETV raamatupidamises.

Mõningad sisemise isemajandamise süsteemi elemendid ja osaline ressursijaotus toimib ETV-s tänagi, paraku on see poolik, jäik ega tööta. Tahaksin, et veel enne kui asume nende süsteemide professionaalsele väljatöötamisele ja juurutamisele anda omapoolse panuse optimismi suurendamiseks ja vastutuse tõstmiseks - alates tänasest on toimetused vabad neile eraldatud honorarifondi kasutamisel, jaotuse aluseks olgu vaid honorarieeskirjad ja saate tegemisest tulenev otstarve.

EESTI TELEVISIOONI STRUKTUUR

PEADIREKTOR

PROGRAMMITALITUS

Saatekava planeerimise osakond
Saatesektor
Hankeosakond
Tõlke-toimetus
Arhiivitoimetus
Auditooriumi uurimise osakond

SÜNDMUS- ja PUBLITSISTIKAPROGRAMM

Uudiste TV
Ühiskonnaelu toimetus
Sporditoimetus
Tartu toimetus

KULTUURI- ja HARIDUSPROGRAMM

Kultuuritoimetus
Lasteekraan
Haridustoimetus
Teleteater

MEELELAHUTUSPROGRAMM

Meelelahutustoimetus
Levimuusikatoimetus
Noortesaated
Hommikutelevision

EESTI TELEFILM

TELETEXT

ETV REKLAAM

TELEVISIOONILEHT

PERSONALI- ja KOOLITUSTALITUS

Personaliosakond
Koolitusosakond

Ökonoomikaosakond

Raamatupidamine

Oigustalitus

Välitalitus

Kantselei

Raamatukogu

REFORMIGRUPP

TOOTMISTALITUS

Tootmise kavandamise osakond
Operaatorite osakond
Heliosakond
Kujundusosakond
Televideofond
Valgusosakond
Stuudioosakond
Ülekandeosakond
Salvestusosakond
Väljastusosakond
Filmiosakond
Fotoosakond

TEHNIKATALITUS

Arendusosakond
Remondiosakond
Mehhaanikaosakond
Tehnikaosakond

MAJANDUSTALITUS

Majapidamisosakond
Energeetikaosakond
Ehitus- ja remondiosakond
Transpordiosakond
Varustusosakond

Kuigi sisemise isemajandamise ja produtsendisüsteemi rakendamine tundub loomulik ja iseenesest mõistetav, tahaksin siiski rõhutada, et peame veel palju vaeva nägema, et see tegelikult õnnestuks ning peame alustama sellest, et tootjaloomika enestele detailides selgeks teha. Me ei tohiks aga mingil juhul teha viga, arvates, et produtsendisüsteem päästab meid hoobilt kõigist hädadest. Väga oluline on end ja organisatsiooni selleks uuenduseks korralikult ette valmistada, õppida, teha aegsasti vajalikud investeeringud, hoolikalt analüüsida probleeme. Põhimõte on uus, seda alles asutakse rakendama Euroopa telestuudios, eelduseks kaks tegurit, mida meil ei ole - rikkad teleorganisatsioonid ja konkurents audiovisuaalsete teenuste pakkumise turul. Teed isemajandusliku regulatsiooni poole alustame me igal juhul, olen veendunud, et selleks vajalik tulevik saabub enne kui me seda oodata oskame. Siis aga oleks juba hilja alustada.

Ometi on produtsendisüsteemis rida asjaolusid, mis sunnivad otsima ka muid lahendusi TV tootmissuhete korraldamiseks. Nimetan mõned nõrgad kohad:

- efektiivse produtsendisüsteemi eelduseks on "kapitalistlike meetodite" omandamine ja "sotsialistlike" kiire vabanemine, mis võib esialgu üle jõu käia ja suurt segadust põhjustada;

- kui teenuste turul konkurentsi pole ja pakkujad on monopoolses seisus, ei lähe produtsentide süsteem kuigi efektiivselt tööle ja on ETV-le kulukas;

- produtsent kulutab võõrast raha, raha on aga reeglina vähe - kulud vähenevad, tulud aga pole, sest produtsent ei teeni;

- mõju palgatasemele võib osutuda väiksemaks prognoositust;

- liigsed lahkuvad ja nõrgad langevad välja, kuid saadete kvaliteedi tõus pole ju produtsendisüsteemi otseselt sisse programmeeritud. ETV võib endiselt jääda liiga suletud organisatsiooniks, mis kahandab tema elujõudu;

- ETV risk on endiselt suur, sest produtsent võib ETV raha nulliks teha, produtsendid otsustavad, tulemuste eest vastutab aga juhtkond.

Pole halba heata ega head halvata, paraku on keeruliste süsteemide omadused just sellised. Sellepärast olekski mõistlik kõnelda ka teisest alternatiivsest lahendusest ETV uute tootmis- ja majandamissuhete kujundamisel, mida tähistame mõistega reform alt ehk iseregulatsioonilisele aktiivsusele rajatud suhete kujunemist.

REFORM ALT - ISEREGULATSIOON

Selle loogika kohaselt toimivad saated loovad või teenuseid osutavad üksikisikud ja grupid juriidiliste isikutena, olgu siis tegevusloa alusel üksikisikuna või firmadena, aktsiaseltside, osahingute, tütarfirmadena. ETV muutub riigitegelikkuse vahendajaks, teenuste garanteeritud tellijaks, kes on iseseisvate teostajatega lepingulistes suhetes. Riski võtavad enesele tootjad, kes, saated tehes või tehnilisi ja loominguilisi teenuseid osutades peavad ise oma tulude eest hoolt kandma, kuid kellel tekib ka võimalus tulu saada. See on ilmselge turumajanduslik mudel, mille elemendid varem või hiljem, suuremal või vähemal määral ka ETV-s omaseks võivad saada. Kujutage näiteks ETV-d ette ilma oma suure transpordisakonnata, või puusepatöökajata või näiteks grimeerijateta. Selliseid teenuseid võib tulevikus ilmselt vabalt ja kasulikult osta teenuste turult, kasvõi nende samade inimeste käest. ETV-l kaob vajadus pidada ülal osakondi, mis riigiasutuses kipuvad paisuma, muutuvad ebaefektiivseks või bürokratiseeruvad.

Vaevalt, et seda mudelit tõrjuda tasub, see ei sisalda kavatsust ETV-d privatiseerida ega müüa. Privatiseerida saab igaüks oma ajud, ande, töötahte ja aktiivsuse ning võimalik, et just see variant pakuks aktiivsele ETV töötajatele huvi ning osutuks kasulikuks ETV elu- ja arenguvõimele. Ka selliste suhete arendamise võimaluse näeb ETV uuenduskava ette ja reformi tugigrupi toel süveneme me sellesse reformi käigus. On ilmne, et reform alt peab tuginema ennekõike inimeste eneste soovile ja initsiatiivile, majanduslikule ja organisatsioonilisele otstarbekusele.

Usun, et olen nüüd vastanud ka ettekande alguses viidatud küsimusele, millele võiks igaüks meist ETV-s tulevikus loota.

Teen kokkuvõtte.

Olen ETV uuenduskava piisavalt kirjeldanud. Uuendus on protsess ja mitte kampaania. Ka arengustrateegiat ennast peab pidevalt arendama, suhtuma projektidesse loovalt ja kriitiliselt, pidevalt õppima.

Usun, et meile ei sobi väikese riigi väikese TV kontseptsioon. See pole aktiivne mudel. Eelarvepiirangud suruvad meid karpi. Tulude vähenemine ja kulude suurenemine sunnib meid pidevalt koomale tõmbuma. Tsentraalselt toimivate mehhanismide kaudu raskustega hangitavad lisatöid vaid lapivad auke. Kuluka tehnilise rekonstrueerimise teostamiseks eelarves vahendeid ei ole ega saa olema sel sajandil. Tegijatel on raske, sest puudub korralik palk ja motivatsioon. Osa professionaale lahkub, südamevaluga ja vastu tahtmist. Koondamine on paratamatu ja sügav. Nõrgemad hoiavad kinni olemasolevast, mis veab organisatsiooni veelgi suurematesse raskustesse. ETV-st jääva tühemiku täidavad erastruktuurid ja välistelesaamad. ETV juhtkonda süüdistatakse saamatuses ja ETV kui kultuurimonumendi hävitamises. Kuluaarides meenutatakse kohvitassi taga endisi aegu. Vahel jätkub raha ka väikeseks dringiks.

Seepärast arvan ma, et ETV peab võtma aktiivse majandussubjekti rolli. Riigitegelikkust käsitatakse ühena paljudest võimalustest teenida tulusid. Juhtimisreform muudetakse paindlikuks. Toetatakse otstarbekaks osutuvaid reformi suundi. See annab igaühele võimaluse jätkata töötamist ETV-s sellises organisatoorses, majanduslikus, juriidilises ja lepingulises vormis, nagu ta seda soovib ja suudab ning mis inimeste võimetel kõige paremini avaldub. Juhtkond toetab kõike, mis tuleb kasuks tugeva ja maineka organisatsiooni arengule. Reformi tugigrupp teeb vajaliku ettevalmistava, uurimusliku ja koolitustöö. Leitakse uued, tuluaallikad, isemajandavate võimaluste ja vaba ettevõtluse kaudu. ETV asub uuele arenguteele, mis vastab reaalsele nõudele. ETV realiseerib oma eesmärgid. Avatud loomeorganisatsioonis tunnevad tegijad end hästi. Palk on konkurentsivõimeline ja väärkas. Kes tugevam, suudab teenida lisa. Andekad vaimu inimesed, poliitikud, majandus inimesed, teevad ETV-ga meelsasti koostööd. Avalik-õiguslik programm ja ETV jäävad alles.

Usun ETV edusse. Täna kõiki, kes osalesid ETV uuenduskava projekti koostamisel.

Hagi Šein

1. veebruaril 1993. aastal

Kirjutage meile, joonistage meile.
(Postikana, nov. 1983)
Vahendame küsimusi!

Toimetaja TIINA KANGRO (lapsepuhkusel)
Heiki Meeri (tuba 401, tel. 4062)
Riho Raie (tuba 105, tel. 4605), Tarmo Tilsen (tel 6 500 620)
Fotod: seekord pole fotosid. Paljundatud ETV paljunduskontoris.